

Оцінка кредитоспроможності підприємства–позичальника на основі показників фінансової звітності

Предмет дослідження – підвищення обґрунтованості банківських рішень стосовно надання кредитів суб'єктам підприємницької діяльності залежно від рейтингів кредитоспроможності потенційних позичальників.

Мета дослідження – удосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальників та підвищення на цій основі обґрунтованості банківських рішень стосовно надання кредитів суб'єктам підприємницької діяльності залежно від рівня кредитоспроможності потенційних позичальників.

Методологія проведення роботи – у роботі використовувались загальнонаукові та специфічні методи, зокрема, економіко–логічні методи та прийоми економічного аналізу; для наочного представлення і узагальнення результатів проведених розрахунків використано графічний та табличний метод.

Результати роботи – запропоновано систему фінансових коефіцієнтів, які дозволяють визначити перспективи забезпечення кредитоспроможності підприємства на основі дослідження та кількісної оцінки чинників впливу, у першу чергу тих, що створюють кризові загрози втрати фінансової стійкості та рентабельності.

Висновки – оцінка кредитоспроможності потенційного позичальника є необхідною умовою прийняття рішень стосовно надання банківського кредиту та визначення умов, що встановлюються установою банку для його отримання. Визначення кредитоспроможності позичальника має на меті зниження кредитного ризику, на який наражається банківська установа, здійснюючи кредитування суб'єкта підприємницької діяльності. Методичні засади оцінки кредитоспроможності позичальників потребують удосконалення в частині обґрунтування вибору фінансових показників та формування ефективної системи поетапної оцінки в умовах кризового стану вітчизняної економіки з метою сприяння підвищенню обґрунтованості банківських рішень стосовно надання кредитів потенційним позичальникам.

Ключові слова: кредитоспроможність, фінансові коефіцієнти, чинники впливу, прийоми фінансового аналізу, суб'єкт підприємницької діяльності.

КОЦЕРУБА Н.В.

Оценка кредитоспособности предприятия–заемщика на основе показателей финансовой отчетности

Предмет исследования – повышение обоснованности банковских решений о предоставлении кредитов субъектам предпринимательской деятельности в зависимости от рейтингов кредитоспособности потенциальных заемщиков.

Цель исследования – совершенствование методики оценки кредитоспособности заемщиков и повышение на этой основе обоснованности банковских решений о предоставлении кредитов субъектам предпринимательской деятельности в зависимости от уровня кредитоспособности потенциальных заемщиков.

Методология проведения работы – в работе использовались общенаучные и специфические методы, в частности, экономико–логические методы и приемы экономического анализа; для наглядного представления и обобщения результатов проведенных расчетов использованы графический и табличный метод.

Результаты работы – предложена система финансовых коэффициентов, которые позволяют определить перспективы обеспечения кредитоспособности предприятия на основе исследования и количественной оценки факторов влияния, в первую очередь тех, что создают кризисные угрозы потери финансовой устойчивости и рентабельности.

Выводы – оценка кредитоспособности потенциального заемщика является необходимым ус–

ловию принятия решений о предоставлении банковского кредита и определение условий, устанавливаемых учреждением банка для его получения. Определения кредитоспособности заемщика имеет целью снижения кредитного риска, которому подвергается банковское учреждение, осуществляя кредитование субъекта предпринимательской деятельности. Методические основы оценки кредитоспособности заемщиков требуют совершенствования в части обоснования выбора финансовых показателей и формирования эффективной системы поэтапной оценки в условиях кризисного состояния отечественной экономики с целью содействия повышению обоснованности банковских решений о предоставлении кредитов потенциальным заемщикам.

Ключевые слова: кредитоспособность, финансовые коэффициенты, факторы влияния, приемы финансового анализа, субъект предпринимательской деятельности.

KOTSERUBA N.V.

Estimation of solvency of enterprise-borrower on basis of indexes of financial reporting

The subject of the research is to increase the validity of banking decisions regarding the provision of loans to business entities depending on the credit ratings of potential borrowers.

The purpose of the study is to improve the methodology for assessing the creditworthiness of borrowers and increase on this basis the validity of banking decisions regarding the provision of loans to businesses depending on the level of creditworthiness of potential borrowers.

Methodology of work – the work used general and specific methods, in particular, economic and logical methods and techniques of economic analysis; for visual presentation and generalization of results of the carried-out calculations the graphic and tabular method is used.

The results of the work – a system of financial ratios is proposed, which allows to determine the prospects of ensuring the creditworthiness of the enterprise on the basis of research and quantification of impact factors, primarily those that create crisis threats to financial stability and profitability.

Conclusions – assessment of the creditworthiness of a potential borrower is a necessary condition for making decisions regarding the provision of a bank loan and determining the conditions established by the institution of the bank to obtain it. The purpose of determining the creditworthiness of the borrower is to reduce the credit risk to which the banking institution is exposed when lending to a business entity. Methodological principles of assessing the creditworthiness of borrowers need to be improved in terms of justifying the choice of financial indicators and the formation of an effective system of phased assessment in a crisis of the domestic economy to help improve the soundness of banking decisions to provide loans to potential borrowers.

Keywords: solvency, financial coefficients, factors of influence, receptions of financial analysis, subject of entrepreneurial activities.

Постановка проблеми. Визначення кредитоспроможності потенційного позичальника є необхідною умовою прийняття рішень стосовно надання банківського кредиту та визначення умов, що встановлюються установою банку для його отримання. Оцінка кредитоспроможності позичальника має на меті зниження кредитного ризику, на який наражається банківська установа, здійснюючи кредитування суб'єкта підприємницької діяльності.

В економічній літературі існують різноманітні визначення кредитоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності. Проте, більшість фахівців, попри деякі розбіжності у формулюван-

нях, визначають кредитоспроможність як здатність фірми чи особи забезпечити обслуговування боргу, тобто виплату основної суми і відсотків протягом обумовленого періоду [1–4]. Національний банк України вдається до деякого коригування визначення кредитоспроможності позичальника. За версією НБУ, кредитоспроможність (creditworthiness of borrower) – це наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [5–7]. Отже, зміст дефініції практично не змінюється. Деякі автори звужують поняття кредитоспроможності і ви-

значають його як фінансовий стан підприємства, який дає змогу отримати кредит і своєчасно його повернути [8]. Існує точка зору, прихильники якої не відрізняють поняття кредитоспроможності від поняття платоспроможності: «Кредитоспроможність (платоспроможність) – це здатність позичальника повністю та у визначений строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями» [9]. Деякі джерела трактують кредитоспроможність як комплексну правову і фінансову характеристику позичальника, що дозволяє оцінити його можливість в майбутньому повністю і в строк, передбачений у кредитному договорі, розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед кредитором, а також визначає ступінь ризику банку при кредитуванні конкретного позичальника [10].

Залишаючи питання правової оцінки фахівцям фінансового права, ця стаття спрямована на вирішення питань оцінки фінансового стану позичальника, який обумовлює його здатність розрахуватися за кредитними зобов'язаннями.

Вітчизняні банки розробляють методики оцінки кредитоспроможності позичальників, спираючись на вимоги обраної кредитної політики та моделі, що застосовуються у практиці банків країн з ринковою економікою («Правило 6С», PARTS, CAMPARI, PARSE, MEMO RISK, тощо), і ґрунтуються на експертних оцінках кількісних та якісних агрегованих показників, серед яких важливе місце займають показники фінансових звітів потенційного позичальника [11]. Зважаючи на те, що оцінка кредитоспроможності позичальника за такими показниками, як ділова репутація, рівень відповідальності юридичної особи, загальна економічна ситуація, має суб'єктивний характер і значною мірою залежить від кваліфікації експертів, при оцінці кредитоспроможності потенційного позичальника запропоновано зосередитись на дослідженні його фінансової звітності. Крім показників платоспроможності до переліку включено основні показники фінансової стійкості, рентабельності та оборотності (дохідності) активів позичальника.

На відміну від оцінки кредитного портфелю банку, ризик якого визначається за фактично наданими кредитами, оцінка кредитоспроможності позичальника дозволяє оцінити ризик кредитування безпосередньо перед укладанням угоди про кредитування. Усвідомлення менеджментом банку рівня та характеру кредитно-

го ризику може стати обґрунтованою причиною відмови в кредитуванні або внесення додаткових умов до кредитної угоди. Оцінка потенційних позичальників за рівнем кредитоспроможності є необхідною умовою мінімізації кредитних ризиків та формування на цьому ґрунті ефективного кредитного портфелю банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методичні підходи до вирішення проблеми оцінки кредитоспроможності позичальника ґрунтуються на визначенні цієї економічної категорії і є предметом дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних вчених.

Економічний словник визначає кредитоспроможність як нормальний стан фінансових ресурсів економічних суб'єктів, який дає змогу отримувати та своєчасно повертати позики [12]. Заслужує на увагу позиція ряду авторів, які вказуючи на відмінність понять кредитоспроможності та платоспроможності, визначають кредитоспроможність як якісну оцінку позичальника, що дається банком до розгляду питання про можливість і умови кредитування і дозволяє передбачити ймовірність своєчасного повернення позичок та їх ефективного використання [13]. Саме цю позицію, яка акцентує увагу на необхідності оцінки кредитоспроможності позичальника безпосередньо перед укладанням з ним кредитної угоди, покладено в основу даної статті.

Сучасний стан вітчизняної економіки, який характеризується дефіцитом власних джерел фінансування та зростанням кризи неплатежів, спонукає суб'єктів підприємницької діяльності звертатися до зовнішніх джерел, серед яких важливу роль відіграють банківські кредити, що, підвищує рівень кредитних ризиків банків. Питання удосконалення методичних засад оцінювання кредитоспроможності позичальників у складних умовах кризової економіки перебуває під постійною увагою науковців [3, 4, 9, 11, 13–16], що є безумовно позитивним. Але, разом з тим, різноманіття підходів до розв'язання проблеми ускладнює її вирішення на рівні конкретної банківської установи.

Не заперечуючи високого наукового рівня більшості публікацій, треба зауважити, що на цей час обґрунтованість застосування для оцінки кредитоспроможності позичальника окремих фінансових коефіцієнтів є недостатньою, що призводить до подвійного, а в деяких випадках потрібного, включення до розрахунку показників, які харак-

теризують одне й те саме явище або є зворотними по відношенню один до одного. Так, жорсткий детермінований зв'язок коефіцієнтів автономії та загальної заборгованості, сума яких дорівнює 1, призводить до подвійного урахування чинника, що характеризує незалежність/залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, і унеможливорює їхнє одночасне включення до інтегрального показника. Одночасне застосування зворотних коефіцієнтів, таких як коефіцієнти фінансової стійкості та співвідношення позикового і власного капіталу, навпаки, взагалі скасовує урахування їхнього впливу на інтегральну оцінку. Так само, одночасне застосування коефіцієнтів рентабельності доходу і рентабельності витрат або рентабельності окремих складових доходу (витрат) призведе до подвійного урахування їхнього впливу на кредитоспроможність, оскільки значна частина окремих показників може розглядатись лише як чинники, що обумовлюють чисту рентабельність доходу. Крім того, показники рентабельності доходу (або витрат) не мають прямої залежності від обсягу діяльності: рентабельність одиниці продукції може бути дуже високою, але якщо підприємство реалізує незначну кількість продукції або якщо обсяг реалізації має тенденцію до зменшення, позитивна оцінка рівня конкурентоспроможності за цим показником буде неправомірною. Отже, при формуванні системи показників оцінки кредитоспроможності треба або взагалі уникати відносних показників, пов'язаних з обсягом діяльності, або доповнювати їх абсолютними величинами доходів (витрат), що само по собі викликає додаткові складності. Важливим є також те, що критерії оцінки окремих фінансових показників, запропоновані у ряді публікацій, не враховують реальний фінансовий стан більшості потенційних позичальників. Зважаючи на те, що власний оборотний капітал більшості суб'єктів господарської діяльності, розрахований за даними Державної служби статистики України [17], має від'ємне значення, виникає необхідність суттєвого коригування існуючих методик оцінки кредитоспроможності позичальників банків.

Невирішені частини проблеми: На цей час методичні засади оцінки кредитоспроможності позичальників потребують удосконалення в частині обґрунтування вибору фінансових показників та формування ефективної системи поетапної оцінки в умовах кризового стану вітчизняної економіки.

Метою написання *статті* є удосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальників та підвищення на цій основі обґрунтованості банківських рішень стосовно надання кредитів суб'єктам підприємницької діяльності залежно від рівня кредитоспроможності потенційних позичальників.

Виклад основного матеріалу. Ефективність кредитної політики банку залежить від кредитоспроможності позичальників, рівень якої враховується при укладанні кредитної угоди, обумовлюючи майновий (застанова майна або майнових прав) або юридичний (гарантія, порука, страхування тощо) характер забезпечення наданих кредитів. Фінансові документи, які потенційний позичальник надає банку перед укладанням кредитної угоди, є достатньою інформаційною базою для попередньої оцінки кредитоспроможності позичальника. Фінансові показники, що містяться у фінансових (бухгалтерських) звітах, належать до абсолютних, тобто дозволяють кількісно оцінити доходи, витрати, фінансові результати діяльності підприємства, а також його економічний потенціал (активи, капітал, зобов'язання). Для отримання якісної оцінки застосовуються відносні показники рентабельності, витрато віддачі, оборотності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Зважаючи на кризовий стан економіки, запропоновано наступну послідовність етапів оцінки кредитоспроможності підприємства–позичальника, кожен з яких дозволяє обмежити коло потенційних позичальників, залежно від отриманого результату:

Оцінка рівня кредитоспроможності за системою формалізованих критеріїв ймовірного банкрутства.

Інтегральна оцінка кредитоспроможності за показником темпу економічного росту підприємства.

Інтегральна оцінка кредитоспроможності підприємства за показниками платоспроможності та фінансової стійкості.

Перший етап передбачає дослідження кредитоспроможності потенційного позичальника за системою формалізованих критеріїв ймовірного банкрутства і ґрунтується на інтегральній оцінці співвідношень між визначеними показниками балансу. Особливості формування активів підприємств на сучасному етапі проявляються у фінансуванні необоротних активів за рахунок частки поточних зобов'язань, наслідком чого є вимивання власного капіталу з обороту. Тому до

загальновідомих характеристик ймовірного банкрутства додано показник оборотного власного капіталу, від'ємне значення якого є ознакою прямої загрози банкрутства (табл. 1).

Кредитування підприємств–позичальників, фінансовий стан яких є критичним або перебуває під загрозою банкрутства, не може здійснюватись на загальних умовах. Критичний або низький рівень кредитоспроможності, визначений за формалізованими критеріями, є достатньою причиною для відмови від надання кредиту або для висунення додаткових умов стосовно гарантування виконання позичальником боргових зобов'язань. Недостатній рівень кредитоспроможності також вказує на необхідність застосування додаткових умов забезпечення кредиту. Отже, на першому етапі відбираються потенційні позичальники, які можуть претендувати на отримання кредитів, за умови, що подальша оцінка їхньої кредитоспроможності дасть позитивні результати.

Другий етап оцінки кредитоспроможності передбачає дослідження перспектив розвитку підприємств–позичальників, які пройшли відбір на першому етапі за системою формалізованих критеріїв. Для оцінки темпу економічного росту зазвичай обирають абсолютні показники доходів та фінансових результатів, а також відносні показники рентабельності, витратовіддачі та оборотності. Найбільш показовими абсолютними показниками є дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистий прибуток підприємства. Вибір показників рентабельності в умовах сучасного стану економіки до-

цільно обмежити коефіцієнтами рентабельності активів та капіталу підприємства. Рентабельність капіталу в умовах дефіциту власного капіталу може бути занадто високою, що призведе до неправого завищення оцінки кредитоспроможності позичальника, отже цей показник потребує особливої уваги та прийняття окремого рішення стосовно його включення до інтегральної оцінки. Додатково можна залучити до оцінки показники рентабельності доходу або витрат, за умови, що обсяг діяльності підприємства не є критично низьким. Витратовіддача може бути оцінена за одним з двох показників: коефіцієнт загальної витратовіддачі або коефіцієнт віддачі операційних витрат. Показники оборотності доцільно обмежити загальним коефіцієнтом оборотності активів або коефіцієнтом оборотності оборотних активів. Показник оборотності власного капіталу з визначених вище причин вимагає обережності при включенні його до розрахунку інтегрального показника кредитоспроможності.

Алгоритми розрахунку показників, рекомендованих для оцінки економічного зростання підприємства, наведено у табл. 2.

Інтегральний показник економічного росту підприємства передбачає попереднє визначення темпів зміни у звітному періоді окремих показників (T_i), включених до системи оцінки:

$$T_i = \left(\frac{N_{i1}}{N_{i0}} \right) \quad (1)$$

де N_{i1} – значення i -го показника звітнього періоду;

Таблиця 1. Визначення рівня кредитоспроможності потенційного позичальника за системою формалізованих критеріїв оцінки ймовірного банкрутства

Критерій оцінки ймовірного банкрутства	Характеристика фінансового стану	Рівень кредитоспроможності позичальника	Умовні позначення
$\zeta\zeta < \hat{A}\hat{I}\hat{E}$	Абсолютна фінансова стійкість	Високий	ЗЗ – залишки запасів і затрат, ВОК – залишки власного оборотного капіталу $D\Phi Z_{НОРМ}$ – нормальні джерела формування запасів і витрат (власний оборотний капітал, короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість за товари, векселі видані, поточні зобов'язання з одержаних авансів).
$ВOK < ЗЗ < D\Phi Z_{НОРМ}$	Нормальна фінансова стійкість	Достатній	
$\zeta\zeta > \hat{A}\hat{O}\hat{\zeta}_{i\hat{D}i}$	Нестійкий фінансовий стан	Недостатній	
$\zeta\zeta > \hat{A}\hat{O}\hat{\zeta}_{i\hat{D}i}$ (за умови, що підприємство має прострочені кредити, кредиторську і дебіторську заборгованість)	Критичний фінансовий стан	Критичний	
$ВOK < 0$	Загроза банкрутства	Низький	

Таблиця 2. Алгоритми розрахунку показників рентабельності, витратовіддачі та оборотності, рекомендованих для оцінки кредитоспроможності підприємства–позичальника

Найменування показника N_i	Алгоритм розрахунку показника	Умовні позначення
1. Абсолютні показники: Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (D) Чистий прибуток (Π)	$*$ $*$	А – середні залишки активів К – середні залишки власного капіталу В – загальні витрати
2. Показники рентабельності: • Чиста рентабельність активів (RA) • Чиста рентабельність капіталу (RK) • Чиста рентабельність доходу (RD)	$R_A = \frac{\dot{I}}{A}$ $R_A = \frac{\ddot{I}}{A}$ $R_{\dot{A}} = \frac{\ddot{I}}{\dot{A}}$	
3. Показники витратовіддачі та оборотності: • Загальна витратовіддача (BB) • Оборотність активів (OA) • Оборотність капіталу (OK)	$BB = \frac{\ddot{A}}{\dot{A}}$ $O_A = \frac{\ddot{A}}{\dot{A}}$ $O_K = \frac{\dot{A}}{K}$	

N_{i0} – значення i -го показника попереднього періоду:

i – порядковий номер показника, включеного до системи інтегральної оцінки.

Темп економічного росту (TEP) визначається як середня геометрична темпів росту показників (T_i), обраних для інтегральної оцінки:

$$TEP = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n T_i} \quad (2)$$

де n – кількість показників, що беруть участь у розрахунку інтегрального показника TEP .

Кредитоспроможність підприємств, визначена за інтегральним показником економічного росту, заслуговує на позитивну оцінку, якщо $TEP > 1$, визнається сумнівною, якщо $TEP = 1$, і вважається недостатньою, якщо $TEP < 1$.

Наступний етап оцінки передбачає розрахунок показників, які вважаються найбільш цікавими з точки зору впливу на кредитоспроможність підприємства–позичальника. До цієї групи належать коефіцієнти платоспроможності та фінансової стійкості. Система показників платоспроможності та фінансової стійкості дозволяє оцінити здатність підприємства відшкодовувати поточні борги у визначені терміни, фінансову незалежність підприємства від зовнішніх дже-

рел фінансування, мобільність власного капіталу, здатність капіталу утворювати активи, заборгованість підприємства тощо. Розробку системи фінансових коефіцієнтів на цей час завершено і апробовано у багатьох країнах світу [18–21].

У табл. 3 запропоновано один з варіантів системи фінансових показників, який дозволяє уникнути подвійного урахування тих чи інших оцінок та виключає застосування зворотних показників. Це не означає, що система показників не може включати інші коефіцієнти, проте при її формуванні треба зважати на необхідність недопущення дублювання та взаємного знищення результатів оцінки окремих факторів впливу.

Важливим є також усвідомлення особливостей оцінки показників платоспроможності та фінансової стійкості. Критерії оцінки показників платоспроможності, що характеризують здатність підприємства розраховуватись за поточними зобов'язаннями, є незмінними для всіх типів підприємств, оскільки умови покриття поточних боргів оборотними коштами, які, власне, і є предметом оцінки, не залежать ні від галузі, ні від обсягів діяльності. Отже, визначення критеріїв оцінки коефіцієнтів платоспроможності (табл. 3) не потребує коригування з боку фахівців банку. У той же час, при оцінці коефіцієнтів фінансової стій-

кості треба враховувати обсяг власного капіталу і характер його розміщення в активах підприємства. Оскільки розміщення власного капіталу починається з формування необоротних активів, то його доля у валюті балансу буде залежати від складності технології виробництва та від вартості устаткування, яке забезпечує дану технологію. Отже, чим складнішою є технологія, що застосовується у виробничій діяльності і чим дорожчими є основні засоби, тим вищим має бути коефіцієнт автономії, який характеризує забезпеченість активів підприємства власним капіталом. Що стосується власного оборотного капіталу, то його обсяг залежить від швидкості обертання оборотних активів: потреба в оборотному капіталі буде тим меншою, чим швидше обертаються оборотні активи. Тобто підприємства з коротким технологічним циклом загалом потребують менше власного капіталу при рівних обсягах діяльності, ніж підприємства з тривалим циклом. Крім цього, при оцінці кредитоспроможності за показниками фінансової стійкості треба враховувати обсяг виробництва підприємства–позичальника: великі підприємства мають можливість створювати більш ефективну структуру активів і капіталу, що за інших рівних умов позитивно впливає

на показники фінансової стійкості. Зважаючи на сказане, треба зауважити, що такі характеристики, як вид діяльності, складність технології, вартість основних засобів, обсяги виробництва тощо, безпосередньо впливають на оцінку показників фінансової стійкості, тому критерії оцінки кредитоспроможності за цими показниками потребують уточнення в межах, визначених у табл. 3. Такі уточнення можуть бути здійснені фахівцями банку як без урахування, так і з урахуванням позиції позичальника. Одним з варіантів може бути оцінка за найгіршим значенням критерію.

Для оцінки кредитоспроможності позичальника за фінансовими коефіцієнтами, наведеними у табл. 3, запропоновано метод відстані від еталону Інтегральний коефіцієнт (η), який дозволяє узагальнити інформацію і отримати однозначну оцінку кредитоспроможності, розраховується за алгоритмом, наведеним у табл. 4.

Критерії оцінки рівня кредитоспроможності позичальника, визначені за інтегральним коефіцієнтом платоспроможності і фінансової стійкості, наведено у табл. 5.

Стосовно потенційних позичальників, кредитоспроможність яких підтверджена на кожному з визначених етапів оцінки, приймаються рішення

Таблиця 3. Алгоритми розрахунку і критичні значення показників платоспроможності та фінансової стійкості, рекомендованих для оцінки кредитоспроможності підприємства–позичальника %

Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Критичне значення	Умовне позначення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)	$\hat{E}_{\hat{A}\hat{E}} = \frac{\hat{A}\hat{E} + \hat{I}\hat{O}^2}{\hat{I}\hat{C}}$	0,2	ГК – грошові кошти та їхні еквіваленти ДЗР – дебіторська заборгованість за розрахунками ПФІ – поточні фінансові інвестиції ОА – оборотні активи ПЗ – поточні зобов'язання К – власний капітал ВБ – валюта балансу ДЗ – довгострокові зобов'язання ВОК – власний оборотний капітал
Коефіцієнт швидкої ліквідності (КШЛ)	$\hat{E}_{\hat{O}\hat{E}} = \frac{\hat{A}\hat{E} + \hat{I}\hat{O}^2 + \hat{A}\hat{C}\hat{D}}{\hat{I}\hat{C}}$	0,7	
Коефіцієнт поточної ліквідності (КПЛ)	$\hat{E}_{\hat{I}\hat{E}} = \frac{\hat{I}\hat{A}}{\hat{I}\hat{C}}$	2,0	
Коефіцієнт автономії (КАВТ)	$K_{ABT} = \frac{K}{BB}$	0,5–0,6	
Коефіцієнт фінансового левериджу (КФЛ)	$K_{\Phi L} = \frac{ДЗ}{K}$	0,05–0,1	
Коефіцієнт маневрування (КМАН)	$K_{MAH} = \frac{ВОК}{K}$	0,4–0,5	
Коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах (КВОК)	$K_{BOK} = \frac{ВОК}{OA}$	0,3–0,4	
Коефіцієнт фінансового ризику (КФР)	$K_{\Phi P} = \frac{ПЗ}{K}$	0,8–0,9	

Таблиця 4. Послідовність розрахунку інтегрального коефіцієнту кредитоспроможності підприємства–позичальника за показниками платоспроможності та фінансової стійкості

Характеристика етапу розрахунку	Алгоритм розрахунку
Побудова системи показників платоспроможності та фінансової стійкості (K_i)	За алгоритмами розрахунку відповідних показників (табл. 3)
Визначення і обґрунтування найкращих значень обраних показників (еталонів) (E_i)	За еталони прийнято критичні значення показників (табл. 3)
Оцінка координат фактичних показників відносно еталонів	$\frac{\hat{E}_i}{\hat{A}_i}$
Оцінка положення еталонних показників у системі координат	$\frac{E_i}{\hat{A}_i} = 1$
Оцінка квадратів відхилення фактичних координат від координат еталонів	$(1 - \frac{K_i}{E_i})^2$
Розрахунок інтегрального коефіцієнту кредитоспроможності підприємства–позичальника (η)	$\eta = \sqrt{\sum (1 - \frac{K_i}{E_i})^2}$

Таблиця 5. Критерії інтегральної оцінки рівня кредитоспроможності позичальника за показниками його платоспроможності та фінансової стійкості

Критерій оцінки за інтегральним коефіцієнтом « η »	Рівень кредитоспроможності позичальника
$\eta = 0$	Високий
$0 < \eta < 1$	Достатній
$1 < \eta < 2$	Недостатній
$\eta > 2$	Низький

щодо надання кредиту та починається розробка умов кредитування. Якщо окремі показники здаються кредиту сумнівними, такими, що створюють ризик невиконання або неповного виконання кредитної угоди, розробляється низка запобіжних заходів щодо додаткового забезпечення кредиту.

Висновки

Оцінка кредитоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності на основі запропонованих фінансових показників сприяє підвищенню обґрунтованості банківських рішень стосовно надання кредитів потенційним позичальникам.

Список використаних джерел

1. Петрук О.М. Банківські операції. навч. посіб. 2011. 568 с.
2. Зінченко О.А. Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності категорії «кредитоспроможність». Економіка. Управління. Інновації. 2013. №1. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_23 (дата звернення: 23.03.2020).
3. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків. Вісник НБУ. 2013. № 12. С. 11–15.

4. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банків України. Вісник НБУ. 2012. № 1. С. 50–53.

5. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія. Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання. 2011. 504 с.

6. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Положення, затверджене постановою Правління Національного банку України № 351 від 30.06.2016.

7. Офіційний сайт НБУ. Кредитоспроможність: визначення. URL http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417 (дата звернення: 24.03.2020).

8. Данілов О.Д., Паєнко Т.В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях. 2011. 256 с.

9. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль. 2008. 463 с.

10. Дзюблюк О. В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: монографія. 2008. 324 с.

11. Смолева Т.М. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників банками України. Фінанси, учет, банки. 2014. № 1. с. 241–245.

12. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т.1. 2005. 616 с.

13. Банківські операції: навчальний посібник. 2006. 208 с.

14. Долан, Эдвин Дж; Кэмпбелл Колин Д. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. 2016. 448 с.

15. Коробова Г.Г. Банковское дело: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. 2015. 592 с.

16. Чайковский Я. І. Зарубіжні моделі аналізу кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб. Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. 2015. № 22. С. 151–162.

17. Державна служба статистики України. URL <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 27.02.2020).

18. Бригхем Е.Ф. Основы финансового менеджмента. 1997. 1000 с.

19. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. 2006. 768 с.

20. Митрофанов Г.В., Кравченко Г.О. Барабаш Н.С. Финансовый анализ. 2002. 301 с.

21. Мних Е.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О., Никонович Г.І. Анализ и контроль в системе управления капиталом предприятия. 2005. 232 с.

References

1. Petruk O.M. Bankivski operatsii. navch. posib. 2011. 568 s.

2. Zinchenko O.A. Uzahalnennia teoretychnykh pidkhodiv do vyznachennia sutnosti katehorii «kredytospromozhnist». Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. 2013. #1. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_23 (data zvernennia: 23.03.2020).

3. Vovchak O. Modernizatsiia pidkhodiv do otsinky kredytospromozhnosti pozychalnykiv bankiv. Visnyk NBU. 2013. # 12. S. 11–15.

4. Hidulian A. Aktualni pytannia polipshennia metody otsinky kredytospromozhnosti pozychalnykiv bankiv Ukrainy. Visnyk NBU. 2012. # 1. S. 50–53.

5. Arbuzov S.H. Bankivska entsyklopediia. Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy: Znan-
nia. 2011. 504 s.

6. Pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsihamy: Polozhennia, zatverdzhene postanovoiu Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy # 351 vid 30.06.2016.

7. Ofitsiyni sait NBU. Kredytospromozhnist: vyznachennia. URL http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417 (data zvernennia: 24.03.2020).

8. Danilov O.D., Paientko T.V. Finansy pidpriemstv u zapytanniakh i vidpoviakh. 2011. 256 s.

9. Vovk V.Ya., Khmelenko O.V. Kredytuvannia i kontrol. 2008. 463 s.

10. Dziubliuk O. V. Banky i pidpriemstva: kredytni aspekty vzaiemodii v umovakh rynkovoi transformatsii ekonomiky: monohrafiia. 2008. 324 s.

11. Smoleva T.M. Suchasni metody otsinky kredytospromozhnosti pozychalnykiv bankamy Ukrainy. Fynansy, uchet, banky. 2014. # 1. c. 241–245.

12. Mochernyi S.V. Ekonomichni entsyklopedychnyi slovnyk: u 2 t. T.1. 2005. 616 s.

13. Bankivski operatsii: navchalnyi posibnyk. 2006. 208 s.

14. Dolan, Jedvin Dzh; Kjempebell Kolin D. Den'gi, bankovskoe delo i denezhno-kreditnaja politika. 2016. 448 s.

15. Korobova G.G. Bankovskoe delo: uchebnyk. 2-e izd., pererab. i dop. 2015. 592 s.

16. Chaikovskiy Ya. I. Zarubizhni modeli analizu kredytospromozhnosti pozychalnykiv – yurydychnykh osib. Nauka moloda. Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. 2015. # 22. S. 151–162.

17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL <http://www.ukrstat.gov.ua>. (data zvernennia: 27.02.2020).

18. Brihkhem Ye.F. Osnovy finansovoho menedzhmentu. 1997. 1000 s.

19. Kovalev V.V. Vvedenie v finansovyy menedzhment. 2006. 768 s.

20. Mytrofanov H.V., Kravchenko H.O. Barabash N.S. Finansovy analiz. 2002. 301 s.

21. Mnykh Ye.V., Butko A.D., Bolshakova O.Yu., Kravchenko H.O., Nykonovych H.I. Analiz i kontrol v systemi upravlinnia kapitalom pidpriemstva. 2005. 232 s.

Дані про автора

Коцераба Наталія Василівна,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
e-mail: nata@3198630@gmail.com

Данные об авторе

Коцераба Наталья Васильевна,

к.э.н., доцент кафедры учета и налогообложения, Винницкий торгово-экономический институт КНТЕУ
e-mail: nata@3198630@gmail.com

Data about the author

Natalya Kotseruba,

Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Department of Accounting and Taxation Vinnytsia Trade and Economic Institute of KNTU
e-mail: nata@3198630@gmail.com